

“Wil je bos, moet je zagen”

Het bosbeheerplan van Golfclub Toxandria

Het weer doet nog niets vermoeden, maar de late herfst en de winter zijn de uitgelezen momenten om zaagwerkzaamheden op de golfbaan uit te voeren. Golfclub Toxandria werkt daarbij met een bosbeheersplan. Greenkeeper ging naar Molenschot en sprak met hoofdgreenkeeper Sjaak Pelkmans en de ‘zagers’ Flos van Ilzeren, Peter Wouters en Rolf Hereijgers.

Auteur: Niels Wiertz

Half elf. Koffietijd. Deze wet van Meden en Perzen wordt ook in de kantine van de greenkeeperloods van Golfclub Toxandria niet overtreden. Bergen boterhammen en tosti's vergezellen het dampende bakje leut tijdens de ochtendbreak. Hoofdgreenkeeper Sjaak Pelkmans vertelt dat het Brabantse golfcomplex samen met bosbouwkundig ingenieur Ronald Buiting een bosbeheersplan heeft ontwikkeld. Pelkmans: “Ons bosproject brengt de bospercelen in kaart. Vervolgens verdelen wij die in vakken en per vak beschrijven we de maatregelen die we er moeten nemen. Dat zijn acties zoals het uitdunnen en snoeien van bomen, bepalen welke bomen weg gaan en welke nieuwe aanplant er komt. Zo verkrijgen we een totaalbeeld van het bosplantsoen en een beschrijving van wat er gaat gebeuren. Het streven is twee, drie holes per jaar

te bewerken en dan na zes jaar weer terug te zijn bij het beginpunt. Het project bevindt zich nu nog in de startperiode, vorig jaar hebben we wel al een pilothole gedaan."

Planmatiger en grootscheepser

De samenwerking met Ronald Buiting bevalt goed. Volgens Flos van IJzeren, een voormalig chirurg die sinds zijn pensionering elf jaar geleden als greenkeeper werkzaam is op Toxandria, leren beide partijen van elkaar. Van IJzeren: "We hebben een rondgang gemaakt over de baan en van alles met hem besproken. Buiting heeft ervoor geleerd en ziet in één oogopslag wat de mogelijkheden zijn. Sommige zaken die hij aanstipt, hebben we zelf ook al ontdekt. Zij het dat we door de jaren heen met schade en schande wijs zijn geworden en daardoor de ervaring hebben verkregen. Nu wordt alles veel planmatiger en grootscheepser

aangepakt en vastgelegd. Alleen bij dat vastleggen, heb ik af en toe mijn twijfels. Een bos laat zich namelijk niet vastleggen, je moet steeds weer op natuurlijke en onverwachte ontwikkelingen inspelen."

Esthetisch-golftechnisch

Niet alleen het esthetische aspect, maar ook het functionele, golftechnische idee is van belang bij het bosbeheersplan. Pelkmans: "Je moet beoordelen welke bomen weg mogen en welke je juist laat staan op een bepaalde plaats. Waar veel ballen komen, kun je het stamwerk beter laten staan. Op andere plekken is struik-gewas wellicht een goed alternatief. De greens moet je vrij houden en hier en daar kun je een boom ook als hindernis in de baan opnemen. Bomen op een golfbaan zijn in ieder geval niet bedoeld om een baan alleen maar leuk uit te laten zien." De grondslag van het complex bepaalt ook welke bomen er kunnen staan. Pelkmans: "We hebben veel dennen, inlandse eiken, vuilbomen, krenten, berken, lijsterbes, hulst, spaarzame beuken, vogelkers, Amerikaanse eiken en een aantal exoten. De buitengrens van de golfbaan willen we graag voorzien van een ondoordringbare laag. Er liggen hier enkele campings waarvan we de hinder zo veel mogelijk proberen te beperken. Om dat te bewerkstelligen, gaan we werken we met iets doornachtigs in de buitenring. Met het beheersplan borduren we verder op wat we al deden: het bos een mooie uitstraling geven. Niet alleen maar rechte lijnen op de fairways, dat is saai. Ook proberen we te voorkomen dat de ene boom de andere dood groeit (en maken we de ondergroei gemakkelijker). We streven in het geheel verschillende vormen na. Zo stellen we mooie grote bomen vrij, zodat deze opvallen, rangschikken we groepsgewijs en brengen we er structuur in, opdat het niet één egale bloemjurk is. Daarbij kijken we niet alleen naar grootte, maar ook naar vorm en kleur."

Husqvarna

De komende vijf jaar biedt golfbaan Toxandria voldoende uitdaging voor de zagende greenkeepers. Het materiaal waarmee zij aan de slag gaan, zal binnenkort wel veranderen. Pelkmans: "In het verleden hebben we met Echo gewerkt, daarna met Stihl en de laatste jaren met Husqvarna. Dat is een lichte ergonomische zaag met een minimale trilling. Binnenkort stappen we weer over op een robuustere zaag die wat minder onderhoud vergt."

Maatregelen die met de motorzaag worden uitgevoerd

1. Verwijderen van ongewenste bomen, wanneer deze niet bijdragen aan de visuele waarde van de baan of een te groot gevaar vormen;
2. Vrijstellen van markante bomen, die zich in positieve zin onderscheiden van hun omgeving of zeldzaam of ecologisch interessant zijn in hun omgeving;
3. Verwijderen van exoten; het aandeel Amerikaanse vogelkers en in mindere mate Amerikaanse eik moet worden verminderd;
4. Verwijderen van de ondergroei; het gesloten karakter van bossen wordt op bepaalde plaatsen langs de golfbaan niet gewaardeerd, waardoor periodieke ondergroei noodzakelijk is;
5. Aanwijzen van toekomstbomen, waardoor gemaakte keuzes duidelijk in het veld worden vastgelegd;
6. Vrijstellen van toekomstbomen; na het aanwijzen van toekomstbomen wordt bekeken of deze genoeg groeiruimte hebben. Eventueel volgt vrijstelling;
7. Vrijstellen singels en lanen, opdat deze als zodanig behouden blijven. Dit kan door de laanbomen en singels ruim vrij te stellen van concurrerende bomen uit aangrenzende opstanden;
8. Inheemse bomen vrijstellen; door het aandeel inheemse soorten te verhogen, ontstaat een meer natuurlijke boomsoortensamenstelling en een meer afwisselend bosbeeld;
9. Verbeteren bosstructuur; het verhogen van de structuur door het bevoordelen van spontane verjonging van inheemse soorten en struikvormers;
10. Ontwikkeling van bosrand; waar bos grenst aan de golfbaan, aan wegen of aan landbouwpercelen kan de huidige strakke bosrand worden omgevormd naar een natuurlijke bosrand met een mantel en een zoom;
11. Afzetten hakhout; een perceel hakhout dient vanwege de toegevoegde natuurlijk en landschappelijke waarde behouden te blijven. Hakhout verandert in opgaand bos indien het niet periodiek wordt afgezet.

Bron: Buiting Bosontwikkeling

Ecostructuur

Als we even later een kijkje nemen op de baan, klinkt het ronkende geluid van de Husqvarna kettingzaag 346 xp in de verte. Het driemanschap Van IJzeren, Wouters en Hereijgers neemt een stuk bosgebied onder handen. Bomen met een rode streep mogen weg, de blauwgepunte blijven staan. Omdat een deel overhelt naar de buitenring, wordt de hulp van een shovel ingezet die de boom – als deze is ingezaagd – naar de andere kant kantelt. De dennen zijn niet zo zwaar en vallen met licht geraas en een zachte plof op de fairway, die in de nabije omtrek met dennenappels wordt bedekt. Wouters: "We gaan tegenwoordig systematisch te werk in ploegverband. Er wordt gezaagd en meteen opgeruimd. Vroeger zaagden we de hele week en bleef alles tot aan het einde van de week op de baan liggen. Nu zagen we 's ochtends, rijdt de versnippe-

raar erachteraan en ruimen we de laatste twee, drie uur van de dag alles op. Dat werkt prima en is prettig voor iedereen, zowel voor ons als voor de golfers die zo ook weinig gehinderd worden. Sommige leden zijn schichtig als er weer bomen worden gekapt, een enkeling wil zelfs niet snappen dat we het moeten doen." Van IJzeren vult aan: "Wanneer je een bos wilt hebben, moet je zagen. Dat klinkt tegenstrijdig, maar zo is het wel en zo houd je alles beheersbaar. Als je niets doet, gaan de dennen en eiken makkelijk omhoog. Het zaad werkt goed in de turf laag, zeker als het licht erbij komt; dan schiet het omhoog. We hebben ook heel veel Amerikaanse eiken. Die verdringen andere bomen en kunnen enorm uitzaaien, waardoor we dus moeten waken voor uitgroei. Zij passen eigenlijk niet in de ecostructuur en zijn een doodts geheel: er zitten geen beestjes en vogels in, waarschijnlijk door de gladde, dikke

stammen. De inheemse eiken en beuken zijn meer een leefgemeenschap en aantrekkelijker door de chemische structuren."

Bouwwakkergedrag

Waar het volgens Van IJzeren om draait bij het onderhoud van de bomen is geduld. "Mensen willen tegenwoordig alles snel. En als die boom dan snel is gegroeid, moet die ook zó blijven. Maar dat bouwwakkergedrag werkt natuurlijk niet. Een boom is geen huis dat je bouwt en op een gegeven moment af is. Je moet met geduld te werk gaan. Wij verjongen ons bos hier ook langzaam, geleidelijk komt er een verhouding van jonge naar oude(re) bomen. We houden het bos dun, zodat er licht op de bodem valt en er een natuurlijke verjonging plaatsheeft. Dan krijg je toch het beste resultaat."

IJzel

De gunstige weersomstandigheden van eind november komen ook voor het drietal als een verrassing. Hoewel de zon en de zestien graden niet helemaal normaal zijn voor de tijd van het jaar is dit weer nog altijd beter dan bepaalde winterse omstandigheden. Van IJzeren: "IJzel, natte sneeuw en storm zijn het ergst. Vorig jaar zijn echt complete stukken weggeslagen. De zware neerslag drukt op de boom. Als er dan ook nog eens storm bij komt, kunnen de takken afbreken en naar beneden komen. Dat is gevaarlijk. Ik kan me nog een storm in 1990 herinneren toen 20% (van het bos) heeft platgelegd."

Nylonvezels

De bomen die Golfclub Toxandria nu omzaagt, worden op lengte gezaagd en gaan vervolgens naar de vezelindustrie. Naast een goede zaag is beschermende kleding van belang voor de greenkeepers. Goede schoenen, beschermers voor gezicht en gehoor en een broek met een zogenaamde nylonvezeldekken onder de eerste laag moeten bescherming bieden tegen eventuele ongevallen. Van IJzeren: "Die nylonvezels draaien zich in de tandjes van de zaag, waarna het apparaat automatisch tot stilstand komt. Je moet je voorstellen dat iemand die stopt met zagen, de zaag al naar beneden houdt terwijl de zaagketting nog niet helemaal stilstaat. Als die dan per ongeluk tegen je broek aankomt, heb je voldoende bescherming om erge ongelukken te voorkomen."